

3^ο Συνέδριο Πολιτικής φιλοσοφίας

Θεσσαλονίκη, 27-29 Απριλίου 2018

**ΔΗΜΟΣΙΑ ΛΟΓΙΚΗ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΦΑΙΡΑ:
Όψεις κρατικότητας στον 21^ο αιώνα**

Νίκος Βλαχάκης

Υπ. Δρ. Φιλοσοφίας Παν. Σόφιας «Σβετί Κλήμεντ Όχριντσκι» -

Σύμβουλος Τύπου & Επικοινωνίας, Γεν.Γραμμ. Ενημέρωσης & Επικοινωνίας

Ο J.Rawls ξεχωρίζει τρία ουσιώδη στοιχεία διαβουλευτικής δημοκρατίας, τα εξής:

α) «Μία ιδέα Δημόσιας Λογικής, , η οποία χαρακτηρίζει «τη συλλογιστική πάνω σε συνταγματικά ουσιώδη ζητήματα καθώς και σε θέματα βασικής δικαιοσύνης».

β) ένα πλαίσιο συνταγματικών δημοκρατικών θεσμών που προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά των διαβουλευτικών νομοθετικών σωμάτων

γ) η γνώση και η επιθυμία των πολιτών να ακολουθούν τη δημόσια λογική και να υλοποιούν το ιδεώδες της στην πολιτική τους συμπεριφορά.”

Τρεις είναι οι βασικές προϋποθέσεις για τη λειτουργία της συνταγματικής δημοκρατίας όπως τις συνοψίζει η θεωρία του:

1. η βασική δομή της κοινωνίας να ρυθμίζεται από την πολιτική αντίληψη της δικαιοσύνης.
2. αυτή η πολιτική αντίληψη να είναι η οπτική μιας επικαλυπτόμενης συναίνεσης των λογικών και περιεκτικών βασικών δογμάτων.
3. η δημόσια συζήτηση όταν τα συνταγματικά ουσιώδη ζητήματα της βασικής δικαιοσύνης καθίστανται επίδικα, να διεξάγεται με τους όρους της πολιτικής αντίληψης της δικαιοσύνης.

Αν αναζητούσαμε λοιπόν έναν σαφή και περιεκτικό ορισμό στο πληθωρικό αυτό έργο του μεγάλου θεωρητικού του δικαίου για την έννοια της Δημόσιας Λογικής θα ξεχωρίζαμε τον εξής:

«Σε μια δημοκρατική κοινωνία Δημόσια Λογική είναι η λογική των ίσων πολιτών οι οποίοι ως συλλογικό σώμα, ασκούν τελική πολιτική και αναγκαστική εξουσία ο ένας έναντι του άλλου στην ενεργοποίηση νόμων και στην τροποποίηση Συνταγμάτων»

Και αυτό όπως διευκρινίζει αφορά στα συνταγματικά ουσιώδη και τα ζητήματα της βασικής δικαιοσύνης.

Απαντώντας με τη σειρά του ο J.Rawls προσδιορίζει ως δύο τις βασικές του διαφορές με τον Habermas:

Η πρώτη, στο ότι η θέση του γερμανού φιλοσόφου είναι πιο συνεκτική και περιεκτική (comprehensive) ενώ η δική του είναι κυρίως πολιτική.

Και η δεύτερη και σημαντικότερη, ότι η δική του έγκειται σε αυτό που ο ίδιος ονομάζει «ιδανική κατάσταση διαλόγου» (ideal discourse situation) ως μέρος της θεωρίας της επικοινωνιακής δράσης, ενώ η δική του στηρίζεται στην αντίληψη της «αυθεντικής θέσης» (original position).

Και οι δύο διαφορετικές θέσεις, λέει ο Rawls, έχουν διαφορετικούς σκοπούς και ρόλους, καθώς επίσης έχουν διακριτά χαρακτηριστικά εξυπηρετώντας διαφορετικούς σκοπούς.

Ο Habermas εισάγει την έννοια της «ηθικής του διαλόγου» η οποία αποτελεί «τη διαδικασία επιχειρηματολογίας η οποία αντικαθιστά το ρόλο της κατηγορικής προσταγής», και η οποία αποτελεί μια δεοντολογική ηθική που καθιερώνει της «Αρχή Δ» (principle D) «σύμφωνα με την οποία μόνο αυτοί μπορούν να διατείνονται για την ισχύ των κανόνων οι οποίοι μπορούν να τύχουν της συμφωνίας όλων όσων τους αφορούν, στο βαθμό που συμμετέχουν σε μια πρακτική συζήτηση»

ο γερμανός κοινωνιολόγος Wolfgang Streeck με το βιβλίο του «Η αργοπορημένη κρίση του δημοκρατικού καπιταλισμού», όπου υιοθετώντας πλήρως το μοντέλο του Habermas -στο πλαίσιο τότε ενός μαρξιστικού οικονομικού επαγωγισμού που χαρακτήριζε τη σχολή της Φραγκφούρτης- για την οικονομική κρίση του καπιταλισμού ως κρίση υπερ-συσσώρευσης, η οποία μετατρέπεται σταδιακά μέσω της διάχυσης της στα υποσυστήματα της διοίκησης σε κρίση της δημοκρατίας και ανοικτή πολιτική κρίση και κρίση αξιών εν τέλει, εξετάζει την εγκυρότητα της μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, διαπιστώνοντας βαθιά κρίση διακυβέρνησης στις δυτικές δημοκρατίες.

Σ' αυτό το πλαίσιο, το κράτος έχοντας υπερβεί την αρχαιολογία του Χομπσιανού Λεβιάθαν της προ-νεωτερικότητας αλλά και τον ρυθμιστικό-εργαλειακό χαρακτήρα του ως βεμπεριανής «ορθολογικότητας»

και έχοντας υποστεί βαθειά ήττα ως αναδιανεμητικός κοινωνικός μηχανισμός στις συνθήκες της γενικευμένης παγκοσμιοποίησης, **παρουσιάζεται σήμερα κατά τη γνώμη μας** όχι πλέον ως συμπαγής μηχανισμός επιβολής ή διαμεσολάβησης, αλλά ως μια διάχυτη υβριδική κατάσταση μιας δημοσιοποιημένης αντίληψης της κρατικής λειτουργίας μέσω της διαβούλευσης των δημόσιων πολιτικών σε πολλαπλά επίπεδα κοινωνικής διαπραγμάτευσης.

Αυτή είναι και η πρότασή μας για μια νέα «δημοσιοποιημένη κρατικότητα» του 21^{ου} αιώνα δηλαδή

τον επανακαθορισμό του δημόσιου χώρου και συμφέροντος μέσα από διαδικασίες διαβούλευσης και διεύρυνσης της συμμετοχικότητας των νέων συλλογικοτήτων που παράγονται μέσα από έναν ριζικά διαφορετικό καταμερισμό εργασίας στην ψηφιακή κοινωνία.

Αποτελούν τα παραπάνω θεμελιακές ιδέες της ανάγκης επαναδιατύπωσης του προγράμματος ενός πολιτικού φιλελευθερισμού της εποχής μας και αν ναι ποια η θέση τους στη διαμόρφωση μιας σύγχρονης θεωρίας του κράτους, η οποία θα συσσωματώνει και θα περικλείει ως συστατικά της στοιχεία του θεσμικού και του κοινωνικού πεδίου, τόσο την ιδέα της δημόσιας λογικής όσο και αυτή της δημόσιας σφαίρας, στο βαθμό που αποτελούν -κατά τη γνώμη μας- η μεν πρώτη την βασική ιδέα γύρω από την οποία αναπτύσσεται η λογική των θεσμών, η δε δεύτερη ως η βασική αντίληψη γύρω από την οποία οργανώνεται η δημοκρατία;

Αυτό είναι κατά τη γνώμη μας το ζητούμενο στον 21^ο αιώνα.